

Eenheid in verscheidenheid

Onlangs verschenen twee in velerlei opzicht geheel verschillende publicaties over de Nederlandse namen van planten. Eind december 1986 werd een "Naamlijst van de flora van Nederland en België"¹⁾ gepubliceerd en deze maand verscheen een heruitgave van het "Woordenboek der Nederlandsche volksnamen van planten".²⁾

Beide werken beogen elk een eigen doel. De "Naamlijst" is het resultaat van uitvoerig overleg tussen de samenstellers van de "Flora van Nederland" en van de "Flora van België, het Groothertogdom Luxemburg, Noord-Frankrijk en aangrenzende gebieden", waarvan in 1983 de eerste Nederlandstalige uitgave verscheen. Door vele (ook redacteurs van tijdschriften) als hinderlijk ervaren was het feit dat (naast verschillende taxonomische opvattingen) de Nederlandse namen voor eenzelfde soort in beide flora's nogal eens verschillen.

De samenstellers van de "Naamlijst" hebben aan deze verwarring een eind willen maken en hebben en passant ook een groot aantal plantnamen vereenvoudigd. En nu is er dan eindelijk eenheid in verscheidenheid: in nieuwe edities van beide flora's zullen de namen uit deze "Naamlijst" worden gebruikt. Of men het met de gekozen uitgangspunten of met de gepresenteerde resultaten eens is, doet m.i. niet zoveel ter zake. Belangrijk is dat zij die Nederlandse plantnamen gebruiken (en daar is meer belangstelling voor dan ooit tevoren) elkaar "verstaan". De redactie van het Maandblad heeft dan ook onlangs besloten er op toe te zien dat in dit tijdschrift zoveel mogelijk die "officiële" Nederlandse namen gebruikt zullen worden: eenheid.

Het hiervoor al genoemde "Woordenboek" is een van een ruim 120 pagina's tellende inleiding voorziene heruitgave van een boek waarvoor destijds een commissie van de (toen nog) Nederlandsche Natuurhistorische Vereniging - die opdracht had door een doelmatige keuze eenheid te brengen in het gebruik van Nederlandse plantnamen - het materiaal bijeen had gebracht. H. Heukels bewerkte deze gegevens tot het "Woordenboek". Eenheid kon dit werk helaas niet tot stand brengen. Dat zou nog zo'n 80 jaar duren.... Deze in meer dan één opzicht waardevolle heruitgave illustreert echter de grote verscheidenheid in de Nederlandse plantnamen. In zekere zin is eenheid natuurlijk ook een verlies. Gelukkig is de verscheidenheid goed gedocumenteerd en wordt deze met de heruitgave van het "Woordenboek" nog eens voor een breed publiek onder de aandacht gebracht.

Douwe Th. de Graaf

¹⁾ R. van der Meijden en L. Vanhecke, 1986. Naamlijst van de flora van Nederland en België. Gorteria 13 (5/6): 87-170. Te bestellen door f 25,— over te maken op postgiro 11 17 68 t.n.v. Rijksherbarium te Leiden o.v.v. "Gorteria jaargang 13." U ontvangt dan alle afleveringen van deze jaargang.

²⁾ H. Heukels, 1907. Woordenboek der Nederlandsche volksnamen van planten. Opnieuw uitg. met een inl. van H.J.T.M. Brok; biografie: P. Smit. Utrecht: Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging. Te bestellen door f 37,50 (leden) of f 52,50 (niet-leden) over te maken op postgiro 13028 t.n.v. Bureau K.N.N.V. te Hoogwoud o.v.v. "Woordenboek".

W. Holthuijsen benoemd tot lid van verdiensten

In haar vergadering van 22 april jl. heeft het Bestuur van het Genootschap besloten de heer W. Holthuijsen te benoemen tot lid van verdiensten.

Je hecht in het algemeen meer aan iets waarvoor je moeite hebt moeten doen om het te bemachtigen, dan aan iets wat je is komen aanwaaien. Daar aan moest ik denken, toen het "erelid-

maatschap" van de heer Holthuijsen ter sprake werd gebracht.

Geven de meeste adspirantleden zich als lid op tijdens een bijeenkomst die op een christelijk uur begint, zoniet de heer Holthuijsen: hij meldde zich als lid van de "Vrienden der Natuur" aan tijdens het bijeenkomen voor een vogelexcursie - het zal in het begin van de zestiger jaren zijn geweest - om 04.00 uur 's morgens bij het voormalig

tankstation "'t Pumpke" in Venlo! Sedertdien is hij niet alleen een trouw lid geweest van onze Venlose kring, maar heeft hij jarenlang mee leiding gegeven aan de buitenactiviteiten, die de "Vrienden" organiseerden. En dat doet hij nu, ondanks zijn hoge leeftijd, nog steeds voor Kring Venlo.

P. Spreuwenberg

Verslag van de maandelijkse bijeenkomst

Te Heerlen op 16-3-87

Tijdens de discussie, voorafgaand aan de voordracht van de heer Vossen, bleek, dat de invasie van Grote barmsijzen (*Carduelis flammea flam-*

mea) nog steeds de belangstelling van de leden heeft. Mevrouw Adams had vastgesteld, dat - in tegenstelling tot de eerste maanden van de invasie, toen de Grote barmsijzen hun voedsel hoog in de berken zochten - deze vogels nu op de grond onder deze bo-

men en in elzen fourageerden. De verklaring daarvoor is waarschijnlijk, dat de aantallen berkezaaden inmiddels sterk zijn verminderd en dat de laatste resten alleen nog op de grond zijn te vinden; verder zijn de elzezaaden voor de Grote barmsijzen tweede keus, ze be-

ginnen er pas van te eten als de berkeezaden zo goed als verdwenen zijn.

De heer Simons deelde mee een grotere troep Sijzen (*Carduelis spinus*) te hebben gezien. Het was hem en ook andere leden opgevallen, dat er dit jaar veel minder Sijzen in onze omgeving waren en in veel kleinere groepen, dan in andere jaren.

Daarna kreeg de heer Vossen het woord voor diens voordracht over "Spinnen".

Al vroeg in het voorjaar kunnen we - op zonnige, windvrije dagen - kennismaken met de eerste spinnen. Het zijn vaak kleine zwartgekleurde spinnetjes uit de familie Erigonidae die zich hangend aan spindraden proberen te verspreiden. De gastspreker bleek een eigen gast meegenomen te hebben: een Mexicaanse roodknievogelspin. Aan vogelspinnen blijkt onze aardbol zo'n 600 soorten rijk te zijn. Slechts een handjevol kan echt gevaarlijk voor de mens zijn. Het idee - hoe groter de spin, hoe gevaarlijker - gaat trouwens niet helemaal op. De grotere vogelspinnen doden hun prooien met name door hun kracht; het zijn de middelgrote spinnen die vaak een zeer sterk gif ontwikkeld hebben. En ook nu weer zijn er naast de soort nog een aantal factoren die bepalen hoe gevaarlijk een spinnebeet voor mensen kan zijn. Naast de aard van het gif (bloed- of zenuwaantastend gif) is ook de concentratie ervan van belang. De hoeveelheid gif, de gevoeligheid van het individu voor het gif en de plaats waar iemand gebeten wordt, spelen ook een rol. Verreweg de belangrijkste factor is echter de agressiviteit van de spin. Berucht is de Zwarte weduwe (*Latrodectus mactans*). Zij kent diverse verwanten — ook in Europa — die echter veel minder bekend zijn. Deze soorten blijken vaak minder agressief te zijn. De kroon onder de giftige spinnen spant de Braziliaanse loopspin, *Phoneutria fera*: een zeer agressieve soort die eerst bijt en vervolgens pas kijkt wát

ze gebeten heeft. In ons land hoeven we ons echter niet ongerust te maken. De enige inheemse spin die enig kwaad zou kunnen is de Waterspin *Argyroneta aquatica*. Zij brengt haar hele leven echter onder water door waardoor de kans op een ontmoeting al veel kleiner wordt. In wezen is het helemaal niet vreemd dat maar weinig spinnen voor de mens gevaarlijk zijn. Een giftige beet heeft primair te maken met een voedselkringloop, niet met het afweren van vijanden. Na het bemachtigen van een prooi blijken de meeste spinnen het slachtoffer in te wikkelen in spindraden. Vervolgens brengt de spin een verteringssap in het lichaam. Daarna zuigt ze de inhoud ervan door middel van haar sterke spiermaag leeg. De niet-verteerbare resten treffen we vaak aan in de webben. Niet alle spinnen gebruiken gif om hun prooi te bemachtigen. Ook in ons land komt de 'Getijgerde lijmspuwer' (*Scythodes thoracica*) voor, die met een slingerende beweging van de kaken een vlieg letterlijk aan de grond nagelt met behulp van een sneldrogend mengsel van gif en speeksel. Leden van de familie Uloboridae zijn volledig van gif verstoken; zij zijn niet in het bezit van gifklieren.

Naast de giftigheid van spinnen wist spreker ook ruimschoots de belanning te wekken voor andere zijden van de spinnenhobby. Observeren van spinnen blijkt behalve in de vrije natuur ook gemakkelijk binnenshuis plaats te kunnen vinden.

Veel soorten kunnen met weinig verzorging in een glazen bakje lange tijd doorbrengen. Het paringsritueel van zowel webbouwende soorten als van jagende soorten kan zeer fascinerend zijn. De Grote jachtspin (*Pisaura mirabilis*) brengt voor de bruid een geschenk mee: een ingesponnen vlieg. Nadat het mannetje zijn bedoelingen duidelijk gemaakt heeft, neemt het wijfje het cadeau over en heeft de paring plaats. Van springspinnen (Salticidae) is bekend dat ze kleuren kunnen onderscheiden. De mannetjes hebben

vaak opvallend gekleurde voorpoten of poottasters, waarmee ze de wijfjes voor zich proberen te winnen. Wolfspinnen (Lycosidae) gebruiken vaak donkergekleurde poottasters tijdens de 'balts'. Met schokkende en op en neergaande bewegingen van hun ledematen geven ze het wijfje te kennen dat ze geen prooidier zijn, maar een soortgenoot van het andere geslacht. Vaak blijken bepaalde handelingen die voorafgaan aan een paring niet meer functioneel. Het bruidsgeschenk van de bovengenoemde jachtspin wordt vaak meerdere malen door een mannetje gebruikt; soms zelfs heeft de bruidegom zelf al het maal genoten alvorens het aan de eega te geven! Het veel kleinere mannetje van de Zwarte weduwe vlecht tussen de grote poten van het wijfje dunne spindraden, die het wijfje helemaal niet belemmeren, maar die het mannetje vanouds misschien wel moest spannen om het agressieve gedrag van het wijfje in te dammen. Dat dit middel niet meer werkt blijkt wel uit het feit dat ruim 95% van de mannetjes van de Zwarte weduwe na de paring door het wijfje wordt opgegeten. Overigens overleven de meeste mannetjesspinnen een paring wel! Er zijn zelfs vele soorten die enige tijd voor en na de paring in het zelfde web doorbrengen. Broedzorg komt ook bij spinnen voor; ook in Nederland. Dit kan variëren van het bewaken van een eicoon tot het voeden van jonge spinnen in hun eerste levensweken. Tot slot: er zijn zelfs spinnen die in groter familieverband leven. Woonspinsels van enkele tot honderden exemplaren kunnen met elkaar verbonden zijn. De spinnen herkennen elkaar aan een 'familiegeur'.

De heer Vossen sloot de avond af met een aantal dia's over inheemse soorten en door erop te wijzen dat geïnteresseerden altijd welkom zijn bij de maandelijkse bijeenkomsten van de Spinnenwerkgroep Limburg, waarvan de data op de achterzijde van ons maandblad vermeld worden.